

NARODNI DNEVNIK

Neodvisen političen list.

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon 213.
Upravišтво: Marijin trg 8. — Telefon 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisanim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem čel. uradu št. 13.633.

Kapitali.

Pred kratkim je tajnik nekega prvih izobraževalnih društev v nekem gorenjskem mestu poročal občnemu zboru, da si celo leto ni nihče izposodil iz društvene knjižnice nobene knjige.

Slovenski založniki se nahajajo v velikih težkočah; njihove zaloge so prenapolnjene neprodanih izdaj; oni napovedujejo kralj slovenske knjige in slovenske literature.

Slovenski pisatelji spadajo k najrevnejšim od revnih: če bi le eden del onečasa, ki ga posvetijo pisateljevanju, porabili za pometanje ulic ali sekanje drv, bi bili gmotno mnogo na boljšem.

Stopi kamorkoli v slovenske čitalnice; prazno je ondi, grozno prazno; na vsem leži prah, časopisi in revije ležijo nerazrežane, kakor so prišle.

Vprašaj človeka, kogarsizebodi, iz prednjih slojev, koliko knjig si je že kupil iz za prevrata; tudi ne indiferentni, za samozabrazbo dovezetni akademiki brez obotavljanja priznajo, da iz za prevrata, ali vsaj v poslednjih letih nobene.

In tako dalje. Simptomov je vse polno, splošnih in krajevnih, družabnih in individualnih.

Kaj pa cvet naroda, mladina? Sta dve vrsti. Ena živi prilično podobno, kakor so slovenski študenti — reveži živitarli pred vojno na Dunaju in v Gradcu, drugo vidiš po kavarnah, v gostilnah, kinah, športnih igriščih, na ljubljanski »Gimpelinsel«, v baru, pri zabavi in povsod, kjer je knjiga večaliboli za odlična stvar. Prvim krade skrb za ostanek za kulturno samovzgojo potrebni čas, drugim pa tega ni treba, kajti oči zaslužijo obilo na masti, moki, lesu ali čimerzebodi. Kaj bi mu kultura pri tako obilnem denarju?

Socialna kapilariteta, ki je tudi pri nas zastavila po vojni z neobičajno namnim tempom, je vnesla desorganizacijo v naše kulturno življenje. Sedanji naši srednji sloji se rekrutirajo vsaj 50 odstotkov iz ljudskih vrst, življenjski standard katerih se je gibal do 1914 leta v zelo podopovprečnih nižinah. Oni si iz bivšega svojega miljeja niso mogli priletno razpoložena za nekaj, kar jim v prejšnjih položajih ni bila srčna potreba, in naravno je, da se na višjih stopnjah socialne lestvice ne ogrevajo za stvar, za katero nimajo dosti razumevanja in ki se jim mora zdeti zelo nerentabilna, nepotrebna potratna časa. Vse to je razumljivo, na dlani, do gotove mere opravičljivo. Smo mlada država, povsod še stojimo pri začetkih, v gmotnem in kulturnem oziru. In ker gredo gmotne potrebe pred duševnimi, ker duševne vrednote uspevajo le na dobri gmotni podlagi, je razumljivo, da so prišli v javnem in zasebnem našem življenju zavzela vprašanja o materijelnem bistvu. Kljub temu pa bi tvegnili izraziti naše mnenje, da med tvorjenjem gmotnih dobrin in kulturnim napredkom pri nas ni več zdrave vzporednosti. Ponašamo se sicer kaj radi — in to posebno s pogledom na južne pokrajine — s svojo podjetniško žilavostjo, z razmahom naše industrije in denarstva, s komercialno rutino in tehnično spretnostjo. V tem oziru stopajo napredki jasno v oči, ne vidimo pa duševnih proizvodov iz povojne dobe, s katerimi bi mogli imponirati drugim Jugoslovanom. Naša literatura je padla pod predvojni nivo, znanstvu so iz gmotnih ozirov zvezane roke, upodablajoče umetnosti pa se ukvarjajo ali s tovarniškim blagom ali pa reproducirajo futuristično — kubistično — ultra ekspresionistični nonsens. Ni bilo posebno zabavno, utešno, hočem reči, čitati češke kritike prigodom letošnje umetniške naše razstave v Hodoninu in kje drugod. Pri nebratih bi najbrž niti teh kritik ne bilo.

Znamenja na kulturnem, političnem in gospodarskem polju kakor tudi dnevnih, neštetih malih dogodkih, ki gredo neopazeno mimo nas, napovedujejo v lapidarnem svojem slogu, da bomo v državnem sožitju s Srbi in Hrvati duševni naš narodni kapital še enkrat krvavo potrebovali. Čimprej se uravnovesijo naše gospodarske in politične prilike, tim prej bo nastopil ta trenutek. Ako pa tedaj ne razpolagamo z zadostnim kulturnim kapitalom, ne bomo mogli ohraniti tudi gmotnega, v normalnih razme-

Kralj nadaljuje posvetovanja.

Skupščina je nezmožna za nadaljnje delo

Beograd, 8. maja. (B) Ob 12.40 je kralj pozval na dvor ministra Svetozarja Pribičevića, ki je ostal na dvoru tričetrt ure. Naglašal je kroni, da je nemogoče sestaviti kakršnokoli koncentracijsko vlado, ker niti radikali, niti Pribičevićeva skupina ne žele stopiti v stik z opozicijo, posebno z demokrati, dokler so ti v zvezi z radičevci. Pribičević smatra, da nadaljnji obstanek demokratov v opozicijskem bloku glede na zadnji proglas radičevcev demokrate popolnoma diskvalificira za kako koncentracijsko vlado.

Beograd, 8. maja. (B) Za g. Pribičevićem je bil poklican na dvor demokratski poslanec dr. Miloš Radosavljević, ki se je kot prijatelj kralja z njim razgovarjal o položaju ter mu razložil svoje stališče, da je namreč mogoče z današnjim parlamentom delati, ker ima opozicija večino tudi brez podpore radikalov. K temu pa še pričakuje podpore od Nastasa Petrovića.

Beograd, 8. maja. (B) Od 5. do pol 6. je bil na dvoru demokratski poslanec Kosta Timotijević. Kakor se trdi,

je krona želela čuti tudi mnenje g. Timotijevića, ki baje v demokratskem klubu ni za sodelovanje z radičevci. V političnih krogih ugotavljajo, da g. Timotijević nikakor ni svetoval, da bi povelj Davidoviću mandat za sestavo vlade, v kateri bi bili tudi radičevci.

Beograd, 8. maja. (B) Po vseh včerajšnjih avdiencah je bil Liuba Jovanović danes od 6. do pol 7. na dvoru. Kakor trdi, je tam ponovno konstatiral, da z današnjo skupščino ni mogoče delati in da ni mogoče sestaviti koncentracijske vlade kdorkoli bi tudi dobil mandat za nje sestavo. Kajti nihče v radikalnem, pa tudi ne v samostojnem demokratskem klubu ne želi take koncentracije, dokler demokratski klub še naprej vzdržuje zvezo s HRSS, ki je v svojem proglasu poudarila, da je proti državi.

Beograd, 8. maja. (B) Ob 6. je odšel na dvor minister za zgradbe Miša Trifunović. Na dvoru je ostal dalj časa, nato pa je takoj odšel na sejo vlade, ter tam poročal o uspehu svoje avdienc pri kroni.

Vlada je gotova svoje zmage.

Beograd, 8. maja. (B) Konferenca vlade, ki se je vršila po sestanku Pašića in Pribičevića, je trajala do 1. popoldne. Na tej konferenci se je govorilo o ukrepih, ki jih mora vlada podvzeti, da pridobi terena za volitve. Radikali pričakujejo, da bo kriza že jutri rešena s tem, da dobi g. Pašić volilni mandat, kar je z g. Pribičevićem že v glavnem dosežen sporazum glede rekonstrukcije kabineta. Radikali in samostojni demokrate ugotavljajo, da je položaj zanje popolnoma ugoden.

Beograd, 8. maja. (B) Ob 4. popoldne se je začela konferenca vlade, ki se je ob 6. pretvorila v plenarno sejo

ministrskega sveta. Na tej seji je vlada pretresala izključno rezultate današnjih avdienc gg. Pribičevića, Jovanovića in Trifunovića. Vlada ugotavlja, da je položaj zanje ugoden. Prevladuje vtis, da se tudi krona začela uverjati, da je nemogoča vsaka kombinacija o koncentraciji parlamentarnih skupin. Kriza se bo morda že jutri, gotovo pa pojutrišnjem končala in bo Pašić dobil volilni mandat. Sedaj še ni znano, če dobi Davidović mandat za koncentracijsko vlado. Radikali so uverjeni, da krona ne bo niti poskušala preko Davidovića ustvariti kako poslovno vlado.

Rekonstrukcija kabineta?

Pri sestavi volilne vlade bo kabinet deloma rekonstruiran.

Beograd, 8. maja. (B) Minister Pribičević je imel danes dolgo posvetovanje z g. Pašićem v predsedništvu vlade. Posvetovanje je bilo posvečeno izključno političnemu položaju. Kakor trdi v vladnih krogih, se je na tej konferenci govorilo tudi o rekonstrukciji kabineta, ki naj bi se izvedla pri sestavi volilne vlade. Trdi, da bi pri rekonstrukciji imeli zapustiti vlado mini-

ster za šume in rudnike dr. Kojić, minister za socialno politiko Uzunović in minister za agrarno reformo Simonović. Kot njihovi najresnejši nasledniki se omenjajo dr. Vasa Jovanović, Boža Maksimović in dr. Ninko Perić. Mogoče pa je, da pridejo kot kandidati v poštev še drugi, ki bi jih izbrali vojvodinski radikali, ker ti zahtevajo v volilno vlado zase dva zastopnika.

Opozicija izda zopet proglas.

Beograd, 8. maja. (Z) Opozicija, ki je doslej zamažala, da bo kralj sprejel njene predstavnike in si poveril mandat za sestavo nove vlade, se je na svojih posvetovanjih bavila z vprašanjem, kakšno stališče naj zavzame za slučaj, da bo kriza rešena v zmislu intencij radikalov. Teh konferenc se udeležujejo tudi zastopniki radičevcev. Opozicija je na svojem današnjem posvetovanju sklenila izdati na narod proglas, ako bi krona poverila g. Pašiću mandat za sestavo volilne vlade. V tem proglasu namerava razložiti razvoj vladne krize in naglašati, da bi bila taka rešitev krize abnormalna. Poudarjalo bi se tudi, da bi taka solucija največ škodovala narodnemu edinstvu. Radikali in samostojni demokrate, tako veli načrt tega proglasa, so se umaknili pred prihodom Hrvatov v narodno skupščino in hočejo sedaj na voliščih ojačiti svojo številčno moč v zbornici. G. Davidović je zastavil vso svojo reputacijo in vse sile, da privede Hrvate do tega, da pridejo v Beograd in se udeležujejo parlamentarnega delovanja, vse to pa v sporazumu s krono.

rah pogojuje eden drugega, kaj pa se zgodi z drugim, ako prvega ni v zadostni meri, o tem govorijo precej jasne razmere v nekaterih sosednjih državah.

Vemo, da nas bo marsikdo nazval s črnogledi. Nič zato. Mi storimo le svojo časnikarsko dolžnost, ako opozorimo pravčasno naprej, da se v kritičnih letih, ki nas še čakajo, kulturni kapital ne bo dal izposoditi, duševno narodovo

bogastvo ne improvizirati. Tudi duševni kapital mora biti liki gospodarski, v dolgih desetletjih našteden, nabran po neskončno mnogih delcih, predelan in prilagojen z nepretrganim zaživljanjem. To delo more trajati nekoliko generacij, ali pa tudi le dve ali tri. Ampak potem mora biti last ne maloštevilne peščice razumnosti, temveč porazdeljen na čim naširše mase narode.

Dalekosežni načrti kralja Aleksandra

Važnost kraljevega poseta za vso srednjo Evropo. — Nova grupacija Srednje Evrope.

Pariz, 8. maja. (B) V Parizu in okolici se delajo velike priprave za sprejem kralja Aleksandra. Prihodu kralja Aleksandra v Pariz se pripisuje velika važnost za vse države Srednje Evrope. Kralj Aleksander je v vseh zainteresiranih in nezainteresiranih državah Evrope nenavadno priljubljen, in ga smatrajo za najprimernejšo osebo,

ki bi mogla posredovati pri končni ureditvi razmer v državah Srednje Evrope. Neizbežna je nova grupacija srednje-evropskih držav. Javno se že govori, da bo kralj Aleksander poskušal zoblikovati zvezo med Italijo, Francijo, Češkoslovaško, Poljsko in kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Predsednik Massaryk pride junija v Beograd.

Prvi obisk predsednika češkoslov. rep. Massaryka v naši državi.

Beograd, 8. maja. (B) Predsednik češkoslovaške republike Massaryk pride meseca junija v Beograd. To bo njegov prvi službeni obisk v Beogradu. Obisk se spravlja v zvezo s snovanjem

zaveznitva med nami, Češkoslovaško in Italijo. Jugoslovansko — francoski obrambni zvezi bo sledila tudi obrambna zveza med Italijo in Češkoslovaško.

Italijanski parlament se sestane 24. maja

Rim, 8. maja. (T) Komisija, ki pripravlja načrt za reformo poslovnika zbornice, bo končala svoje delo do 13. t. m. Načrt bo potem še pregledal ministrski predsednik Mussolini.

Otvoritev 27. zasedanja italijanskega parlamenta je določena za 24. maj. Komisiji, ki bosta sprejeli kralja in kraljico pri svečani otvoritvi parlamenta

na Montecitoriu, sta že izžrebani. Komisiji za sprejem kralja načeluje senator Tittoni, oni pa, ki bo sprejela kraljico, senator Melodia. S prvim delom začne zbornica šele 27. t. m. Pred vsem je na dnevnem redu reforma poslovnika zbornice. Isti dan se sestane najbrže tudi senat.

Izgon avstr. državljanz iz Jugoslavije

pred avstrijskim parlamentom.

Dunaj, 8. maja. (K) Na današnji seji zbornice je odgovoril zunanji minister dr. Grünberger na vprašanje o izgonu avstrijskih državljanov iz Jugoslavije po tamošnjih obmejnih oblastvih, da je zvezno ministrstvo za zunanje posle ponovno interveniralo pri jugoslovnski vladi zaradi te zadeve in da je beograjski kabinet vsled te intervencije odložil izgon za en mesec. Avstrijski odpravnik poslov v Beogradu je dobil pred kratkim nalog, naj izroči jugoslovnskemu zunanjemu ministru obširno noto o vseh vprašanjih, ki se tičejo te stvari. Omenjena nota opozarja jugoslovnsko vlado, da bi morala zvezna vlada, ako se izgon izvede, oziroma že izvedeni izgoni ne razveljavijo razmišljati o protiukrepih. Noti bi bil pridejan seznam jugoslovnskih državljanov, ki bi prišli v poštev kot represalija. Hkrati pa se je beograjskemu kabinetu sporočilo, da stremi avstrijska vlada po prijateljski ureditvi te zadeve. Dr. Grünberger je zaključil svoje poročilo: Jugoslovnski vladi smo sporočili rešitev stvari, kakor se nam zdi pravična in pravilna in predlagali pogajanja o tej točki. Dokler se pa to ne zgodi, smo zaprosili v Beogradu, naj se enomesečni rok, ki ima poteči dne 8. t. m., za izgon Avstrijcev iz Slavonije, podaljša in da se ne odredijo nadaljnja izganjanja, dokler se ne zaključijo predlagana pogajanja.

Predsedniške volitve v Združenih državah.

Coolidgejeva zmaga v Kaliforniji.

Washington, 8. maja. (T) Senator Johnson je propadel kot Coolidgejev protikandidat v Kaliforniji pri prvih predsedniških volitvah. Coolidge je dobil 30.000 glasov več kot Johnson. Politični krogi so uverjeni, da bo Coolidge izvoljen za predsednika Zedinjenih držav severnoameriških.

POLJSKO-ČEŠKOSLOVAŠKA RAZMEJITEV.

Varšava, 8. maja. (T) Poljsko-češkoslovaška konferenca za določitev meje pri Spižu se je po desetdnevni razpravi zaključila. Glede vseh vprašanj se je dosegel popoln sporazum. Zapisnik konference se predloži razmejitveni komisiji pri veleposlaniški konferenci v Parizu, ki mora še potrditi sklepe konference.

MUSSOLINI NA SICILIJI.

Marsala, 8. maja. (T) Ministrski predsednik Mussolini je dospel davi ob 7. uri 30 minut semkaj na krovu oklopnice »Dante Alighieri«.

Ameriški priseljeniški zakon

stopi v veljavo 1. marca 1925.

Washington, 8. maja. (T) Skupna komisija, sestavljena iz članov zbornice in senata, je na predlog predsednika Coolidgea sklenila predlagati, naj stopi novi priseljeniški zakon v veljavo šele 1. marca 1925.

VOJA LAZIĆ NA POTU V LJUB-LJANO.

Beograd, 8. maja. (B) Nocoj ob 7.40 je odpotoval z brzovlakom v Ljubljano vodja zemljoradnikov Vojislav Lazić skupno z Milošem Moskovljevićem. Lazić gre na zborovanje samostojne kmetijske stranke, ki se vrši jutri v Ljubljani ter bo na tem zborovanju tudi govoril.

Borzna poročila.

Beograd, 8. maja. Devize. Dunaj 0.1134—0.1136, Bukarešta 40.25—41, Italija 361—361.25, London 352—353.25, New York 80.40—80.50, Pariz 512—513, Praga 236.50—236.75, Sofija 0—59, Svica 1432—1442, — Valute. (Zaključki.) Dolarji 79.40, avstrijske krone 0.1135.

Zagreb, 8. maja. Devize. Dunaj 0.1126—0.1146, Budimpešta 0—0.10, Bukarešta 40—41.50, Italija, izplačilo 359.50—362.50, Italija, ček 359—362, London, izplačilo 351.75—354.75, London, ček 0—353, New York, izplačilo 80.25—80, New York, ček 79.70—80.70, Pariz 516—524, Praga 235.40—238.40, Praga, ček 235.125—238.125, Svica 1429.50—1439.50, Svica, ček 1428—1438, — Valute. Dolarji 78.825—79.825, avstrijske krone 0.11275—0.11475, napoleon-dori 0—305.

Trst, 8. maja. Devize. Zagreb 27.70—27.95, Francija 139—140, London 97.85—98.10, New York 22.30—22.40, Svica 397—400, Praga 65.50—66, Dunaj 0.0310—0.0320, — Valute. Dinarji 27.75—28, avstrijske krone 0.0310—0.0320, dolarji 22.25—22.35, funti 97.70—98.

Curih, 8. maja. Beograd 6.95, New York 561.50, London 24.61, Pariz 35.75, Milan 25.15, Praga 16.4625, Budimpešta 0.0060, Bukarešta 2.90, Sofija 4.10, Dunaj 0.0079125.

Dunaj, 8. maja. Devize. Beograd 876—880, Berlin 16.15—16.45, Budimpešta 0.81—0.87, Bukarešta 359—361, London 311.100—312.100, Milan 3174—3186, New York 70.935—71.185, Pariz 4532—4548, Praga 2083—2093, Sofija 514—518, Curih 12.635—12.685, — Valute. Dinarji 873—879, dolarji 70.460—70.860, bolgarski levi 499—507, nemške marke 15.70—16.10, funti 309.300—310.900, francoski franki 45.10—45.40, lire 3160—3180, romunski lei 355—359, švicarski franki 12.560—12.640, češkoslovaške krone 2064—2080, madžarske krone 0.76—0.82.

Praga, 8. maja. Beograd 42.50, Dunaj 4.75, Berlin 7.875, Rim 153.75, avstrijske krone 4.77, lire 154.25, Budimpešta 3.675, Pariz 217.75, London 148.925, New York 33.95, Curih 605.50.

Berlin, 8. maja. Beograd 5.305, Dunaj 5.98, Milan 19.05, Praga 12.46, Pariz 27.13, London 18.455, New York 4.19, Curih 74.91.

Toča in njeni problemi.

Kadar se v navadnem življenju ali v časopisnih noticah govori o toči se misli navadno le o škodi, ki jo povzroča to ledeno zrnje v vrtovih, vinogradih, sadonosnikih ter na polju. O bistvu toče in o njenih zanimivih pojavih se pa navadno ne razmišlja. Velikanska večina naše današnje generacije se enostavno zadovoljuje z ono tako prijetno in enostavno razlago iz šole, da so zrna toče zmazane vodne kaplje, ki padajo na tla in ki nastajajo prav tako kakor nastaja dež. To naziranje in razlaganje je morda bilo dobro za nekdanjo ljudsko slo, ne odgovarja pa čisto nič več današnjemu znanstvenemu stanju problema toče. Že davno so raziskovalci zrn toče opazili, da se njihova struktura ne ujema z gori navedeno teorijo in danes med znanstveniki ni več mnogo tistih, ki bi sploh še skušali razlagati nastanek toče na ta način. Tudi v šolah se danes toča ne razlaga po stari teoriji, ampak se navadno, vsaj po ljudskih šolah, enostavno izogne razlagi s pripombo, da problem nastanka in izvora toče še ni popolnoma znan.

Pri nas so zrna toče povprečno tako velika, kakor zrna lesnikov in okrogle ali pa tudi podolgovate in robate oblike. Sredi na je navadno bela, zamenja plasti pa so bolj prozorne. Plasti so običajno razvrščene v obliki krogel, znana pa so tudi zrna, ki so sestavljena iz vodoravnih in krivih plasti. Večkrat pa so se našli tudi veliki kosi toče, ki so imeli različne oblike in ki so tehtali po 800 in celo več gramov. Ob velikih neurjih v letih 1898-1906, ki so razsajala v Franciji, Španiji in tudi na Štajerskem so se našla zrna, ki so tehtala 500-800 gramov in ki so bila v sredini izredno mrzla. Iz raznih neurij drugod poznamo že tako velike ledene kose, da jih ne moremo več imenovati zrna, ampak naravnost skale. Toda že ta 500 - 800 gramov težka zrna dokazujejo, da po navedeni stari teoriji niso mogla nastati. Če bi nastala iz zmazanih vodnih hlapov in potom združevanja zrn, potem bi morala nastati najmanj v višini 11 do 12 tisoč metrov visoko, kar je pa seveda nemogoče, če pomislimo, da je v taki višini zrak že tako redek, da niti pravih vodnih hlapov ne more več vzdržati. Razen tega bi se pa na vsakem zrnu moralo po-

znaš, kako je zlepljeno iz različnih kosov v nepravilni razvrstitvi, dočim je v resnici struktura zrn iz kosov popolnoma drugačna. Se bolj zanimivo je naglo nastopanje neurja s točo in ravnotako hitra razjasnitev neba po padavini, končno pa dejstvo, da pada toča v pravih pasovih in ne kakor dež. Dne 13. julija 1788 je obiskala toča Francijo ob južnem robu in jo opustošila v ravnam 50 km širokem pasu do Belgije, šla preko na Holandsko in do morja, torej v dolžini preko 1000 km. Zanimivo je bilo pri tem to, da je padala v dveh pasovih, ki sta bila široka eden 18, drugi pa 10 km, med obema pa je padal — dež. Ta katastrofa pa je bila malenkostna proti oni, ki je 27. maja 1. 1834 obiskala Rusijo od Baltijskega do Črnega morja, od Dnestra in Nijemna do Volge, torej v obsegu 15 stopenj zemeljske dolžine in 10 stopenj zemeljske širine. Oblak toče se je pomikal naprej s hitrostjo 94 km na uro. Padali so tako veliki kosi, da so večje živali bile ranjene, ovce, koze, kokoši in druge take manjše živali in tudi nekaj ljudi pa je toča naravnost pobila. Po toči je ležalo povsod na tisoče mrtvih ptic in razne divjačine. Padle so takrat na Ru-

sijo take ogromne mase toče, da si niti predstavljati ne moremo. Iz vodnih hlapov bi ta ogromna množina ledu nikdar ne mogla nastati. Se bolj nego ta pa kaže nastopni slučaj, kakšne ogromne množine toče lahko padajo na tla v najkrajšem času. — Dne 7. junija 1. 1894 je divjalo neurje nad Dunajem in takrat je padlo v sredini mesta na tla 45.5 padavine, toče, torej približno 1 meterski cent na kvadratni meter! Vse dreve je bilo okleščeno do golega in pobitih skoro milijon šip. Dunaj je po toči izgledal kakor bombardirano mesto. Enaka katastrofa je zadela 1. 1903 Neukölln pri Berlinu, dve leti pozneje pa pokrajine ob xornem Renu. Dne 13. julija 1903 je vihrala nad madžarsko vasio Erdő-Szakal strašna toča, ki je pobila 90 ljudi. Posamezni kosi toče so tehtali do 10 kg in časopisna poročila so trdila, da so dobili celo pet kosov, ki so tehtali do 100 kg. Prof. Waechner poroča v svoji knjigi c toči, da so v Indiji našli celo tako ogromne kose toče, da so dosegali velikost slonov. Indijcem, ki so te kose razbili, so ob dotiku zmazani prsti, tako silno mrzli so bili njihovi notranji deli. O velikanskih kosih toče

pripoveduje tudi Darwin v svojem dopisu »Potovanje okrog sveta« in si ne more razložiti njihovega nastanka. Sile, ki se absorbirajo pri takih katastrofah so tako ogromne, da nikakor ne morejo biti atmosferskega izvora. Iz vsega tega se da sklepati, da je toča kozmičnega porekla, da nastaja torej iz delov vseмирskega ledu, katere privlači nase naša zemlja prav tako, kakor ostale meteorite mineralne vsebine in strukture. Ti kosi se ob zraku razbijejo in drobci, ki padajo na zemljo so toča. To teorijo zastopa danes že več strokovnjakov in jo podkrepljuje tudi z dejstvom, da bi na zemlji bilo vedno manj vode, oziroma bi jo sploh ne bilo več, če bi je ne dobivali v obliki ledu iz neskončnega vsemirja. Na tej teoriji bazira tudi glacialna kozmogonija. Naša naloga ni razmotrivati o veljavnosti te razlage, ker smo v glavnem hoteli le konstatirati, da je danes že popolnoma ovrženo staro mišljenje, da nastaja toča iz zmazanih vodnih hlapov, oziroma, da vsaj ne velja več v celoti in v obliki kakor se je še nedavno učilo po šolah.

7

Naenkrat je trčila na borca. Ležala sta na odprtem od meseca obsevanem kraju; razmesarjeno krvavo Tarzanovo telo in zraven njega velika gorila — mrtva.

Z glasnim krikom je planila k Tarzanu, pritisnila njegovo ubogo, krvavo telo na prsi in prisluskovala, če še živi. Komaj slišno je še utripalo drobno srce.

Nežno ga je nesla skozi temno džunglo nazaj k svojememu plemenu.

Potem je čula cele dni in noči ob njegovi strani, mu prinašala hrano in vodo, in odgajala muhe in drugi mrčes od skeletih ran.

O zdravilih ni vedelo ubogo bitje seveda ničesar. Rane je znala le lizati; na ta način so ostale vsaj čiste, da je narava sama lahko hitreje pomagala.

Prve dni Tarzan sploh ni hotel jesti; v divjem vročnem deliriju se je valjal po svojem ležišču. Hotel je le vode in to mu je nosila Kala na edin možen način, namreč v svojem lastnem gobcu. Nobena človeška mati bi se ne mogla bolj žrtvovati za svojega otroka, kakor se je ta uboga, divja žival za malo sirota, ki ji je usoda izročila v varstvo. Končno je mrzlica popustila in fantovo stanje se je pričelo boljšati. Dasi so ga rane zelo bolele, ni nikdar niti z glasom potohlil.

Del prsnega koša je bil do reber iztrgan; troje reber je zlomil strašen gorilni udarec. Eno roko je orjaško zobovje skoro odtrgalo in iz vratu je bil izsekan velik kos mesa; po naravnost čudežnem slušaju je ostala glavna žila cela.

Z udanostjo divjih živali, ki so ga vzgojile, je Tarzan potrpežljivo prenašal bolečine in se je

spalil rajše kam v stran, proč od drugih in tam počepnil v visoko travo, da mu ni bilo treba razkazovati svoje bede. Le s Kalo se je rad družil. Ta je pa zdaj, ko se je že oglašalo zdravje, izostajala dalj časa, da je iskala hrano; kajti ta čas, dokler je bil Tarzan težko bolan, je žrla zvesta žival komaj toliko, da je živela in je bila zdaj komaj še senca prejšnje Kale.

Luč spoznanja.

Malemu trpinu se je zdelo, da traja njegova bolezen celo večnost. Končno je zopet shodil in odšel se mu je zdravje hitro vračalo. Čez mesec dni je bil zopet stari Tarzan.

Tekom bolezni je večkrat razmišljal o svojem boju z gorilo in se v prvi vrsti namenil, da poišče malo orožje, ki je njemu, brezupnemu tujemu slabici, pripomoglo do zmage nad najmočnejšim strahom džungle.

Gnalo ga je torej h koči nazaj, da se obenem zopet loti raziskovanja vseh čudnih stvari v njej.

Nekega jutra je končno odšel sam od plemena. Kmalu se mu je posrečilo najti kraj boja. Kost njegovega sovražnika so bile že do čistega oglodane. V bližini je našel tudi nož, ki ga je deloma pokrivalo odpadlo listje. Zaradi vlage tal in posušene gorilne krvi je bil že ves rjast.

Ta sprememba prej tako blesteče klinje mu ni posebno ugajala, toda nož je bil kljub temu vendar še strašno orožje, ki ga je lahko uspešno rabil, kadarkoli bi se ponudila prilika. Tudi ga ni mikalo več, bežati pred Tublatovimi napadi.

Dospel je h koči, našel prijem in vstopil. V prvi vrsti ga je zdaj zanimal mehanizem ključavnice. Preiskoval ga je natančneje in našel, kako se vrata zapirajo in kako se odpirajo.

Poučil se je, da jih lahko zapre tudi od znotraj, kar je storil takoj, da bi ga nihče ne motil.

Prišel je temeljito preiskovati kočo; kmalu pa so obvladale njegovo zanimanje knjige. Našel je med njimi abecednik, par beril za otroke, več knjig s podobami in velik slovar. Pregledal je vse, toda slike so najbolj dražile njegovo fantazijo, dasi so mu čudne kavkaste stvari, ki so pokvarile ostale dele strani, budile vsakovrstne misli.

Čepe pri mizi, ki jo je napravil njegov oče, se je sklanjalo njegovo prožno, rjavo, nago telo nad knjigo, ki jo je držal v vitkih, toda močnih rokah, dočim so mu dolgi, razmršeni črni lasje viseli z lepo oblikovane glave preko svetlih inteligentnih oči. Podoba mladega pračloveka, ki je stremel iz temne noči nevednosti k luči pouka.

Na obrazu ne mu je poznalo, da je napeto o nečem razmišljal; prešinila ga je neka misel, ki mu bi naj, dasi še vsa nejasna, omogočila razrešiti uganko čudnih malih znamenj.

Imel je v roki abecednik in ogledoval sliko, ki je predstavljala njemu podobno opico; imela pa je le gol obraz in roke in bila drugače pokrita s čudnim barvastim kožuham (misli je namreč, da so suknjič in hlače kožu). Pod podobo je bilo par znamenj:

Deček.

In med tekstom na isti strani je našel še večkrat tet pet znamenj.

Spoznal pa je še drugo dejstvo: da je v celoti razmeroma malo znamenj in da se ta večkrat ponavljajo, včasih sama, največkrat pa v zvezi z drugimi.

Počasi je listal po knjigi in natančno motril slike in besedilo, če se beseda deček zopet ne ponovi. Naenkrat jo je našel pod podobo, ki je predstavljala drugo malo opico in čudno žival na štirih nogah. Pod podobo so stala sledeča znamenja:

Deček in pes.

Istih pet znamenj, ki so spremljala malo opico! Tako je počasi napredoval v težavni nalogi, ki si jo je stavil, ne da bi prav sam vedel,

v nalogi, ki se bo mnogim zdela nemogoča, da se namreč nauči brati, brez najmanjšega pojma o črkah in pisani besedi, da celo brez slutnje, da te stvari sploh eksistirajo. Seveda ni dosegel tega v enem dnevu ali v enem tednu, pa tudi ne v enem mesecu ali v enem letu; učil se je počasi, zelo počasi, predno je sploh obsegel možnost, skrito v črkah.

Tako je izpolnil petnajsto leto, ko je razumel razne družitve črk pod vsako naslikano postavbo v abecedniku in pa v knjigah s slikami.

Nekega dne — imel je takrat že dvanajst let — je našel celo perišče svinčnikov v doslej nenajdenem miznem predalu. Ko je čedal z njimi po mizi, je ostrmel nad črno linijo, ki je ostajala za konico. Kmalu je bila miza polna njegovih čečkarij in svinčnik se je obrabil do lesa. Vzel je drugega, toda to pot s čisto gotovim namenom.

Hotel je poizkusiti, če lahko posnema mala znamenja, ki so pokrivala strani knjig.

Toda to je bila težavna zadeva, ker je držal svinčnik kakor bodalo, kar mu seveda ni olajšalo dela ali povečalo čiljivosti črk.

Vzdržal je cele mesece in kadarkoli je lahko šel h koči, je ponavljal svoje poizkuse, dokler se ni navadil svinčnika pravilno držati, da je vsaj približno lahko posnema tiskane črke.

Tako je pričel pisati.

Dočim je črtal črke, se je pa naučil še nečesa drugega: štetja. Čeprav ni štel kakor mi, je imel vendar pojem kvantitativnega razmerja, ker je tvorilo podlago njegove računske umetnosti število prstov na njegovi roki.

Toploška
tovarna pločevinastih škatel
J. Pleško
Ljubljana
Karlovska cesta štev. 2

Šolska mladina, pozor!
Skicirke in notni zvezki na najboljšem papirju prodajamo ceneje samo **Zvezna knjigarna**, Ljubljana, Marijin trg 8.

Zastoni Vam
blaga za obleko in perilo nikdo ne

dá,

toda po izredno nizki ceni ga dobite pri

„Danica“

Malzell & Rajšeli,

Ljubljana, Turjaški trg 1 (bivša Preskrbovalnica)

Velika zaloga najrazličnejšega manufakturnega in galanterijskega blaga ter usnja vseh vrst. — Vsak si naj ogleda. — Krojači in preprodajalci poseben popust.

Mokrota

škoduje zdravju, radi tega si kupite pravočasno močen, fini in poceni

dežnik

katerega pa edino dobite v veletrgovini R. Stermecki, Celje. Trgovci engros cene. Istotam se prodaja letos po čudovito nizkih cenah perilo, čevlji, klobuki, nogavice in vse drugo modno blago. — Naročite cenik.

Mednarodno-trgovinski, posredniški in informacijski BIRO-„UNIA“

Beograd, Kolarčeva 4

se bavi z vsemi trgovskimi, posredniškimi in informacijskimi posli in sprejme zastopstva trgovskih firm

MERAKL
BOJE, MASTILA, LAKOVE, ŠTUK, EMAJLE, KISTOVE I JAMAČNO CISTI FIRNIS NAJBOLJE KAKVOČE NUDI

MEDIČ-ZANKL
DRUŽBA Z O. Z.
LJUBLJANA
CENTRALA

MARIBOR **NOVI SAD**
PODRUŽNICA SKLADIŠTE

TVORNICE: LJUBLJANA-MEDVODE

MALI OGLASI
Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para z devetino vred.
Gmotno slabijim slojem dovoljuje uprava poseben popust pri inseriranju v malih oglasih!

Prodaj Pozor, brivci! Prodaj za ceno po dogovoru celotno novo opremo za brivce, 2 velika ogledala, 2 stolici, parfurno ormaro s mizami in ostale potrebščine. Stevo Valjovič, brivce, Podkraj, p. Zagorje ob Savi.	Službe Pisarniška moč, do sedaj na vodilnem mestu, zmogla vseh pisarniških del; knjigovodstva, korespondence, itd. nemščine, slovenščine z večletno prakso, želi premeniti mesto. Cenj. ponudbe na upravo lista pod „Takojšnji nastop“.	Gaterist, samski, se išče za žago venecijanko, — vešč morabit brusiti žage. Nador Goyan, Zagreb, Akademski trg.	Razno V najem se išče primeren prostor za krojaštvo, v neposredni bližini Ljubljane, obtočje iz velike delavnice in lokalne trgovine, najraje ob kakih glavnih prometnih točkah. Ponudbe na upravo lista.
Motorček po jako ugodni ceni 1/2 HP 220 V istomerni tek, motorček 1/2 HP 220 V istomerni tek s šmirkovno ploščo za brušenje na kratek stik in manometer na 50 amp. Vse v najboljšem stanju. Kje, pove uprava »Narodnega Dnevnika«.	Skladiščnik event. trg. sodnik, vojašine prost, išče primernega mesta, najraje v Ljubljani. Ponudbe je poslati na upravo lista pod šifro »Agilens«.	Dopisi Dobrosrčna gospica, 24 letna, želi znanja s starejšim gospodom, milosrdnim in resnim. Vdovec brez ali z nedorastlim otrokom ni izključen. Reflektira se samo na resne, anonimne ponudbe, s sliko, katere se povrne, pod »Zadovoljna prihodnost« na upr. lista.	„Pod klančkom“ kavarna in gostilna, pot v Rožno dolino se priporoča. Odprta že ob 5 uri zjutraj, lastniki v okolico določeno kavo, likerje itd. Postrežba točna in solidna. Vino čez ulico 1 din ceneje. Sprejemajo se abonementi na hrano. Obred do pol 3 ure, Marija Zgonc.
Lep kučirni voz naprodaj po nizki ceni pri I. Tušek, Škofja loka.	Kleparskega pomočnika sprejem. Videtič, Mirna.	Zenitev Državni uslužbenec se želi poročiti z gospodično ali vdovo 35-45 let, katere ima premoženje ali obrt. Ponudbe pod »Dobro srce na upravo lista.	Kozelj Franc krojaški mojster, Primako 48, p. Kranj izgotavlja po meri in naročilu Moške in ženske obleke po nizki ceni ter se priporoča za cenj. naročila. Tudi se sprejmo vajenca.
Lepa vrtnarija s celim inventarjem, na jako prometnem kraju v Mariboru se radi boleznijo ugodno prodajo. Stanovanje takoj na razpolago. Poizve se pri: Andrej-u Šošić-u, Maribor, Trdinova ul. št. 3.	Kuharica za Penzion se išče, Poizve se Gorupova ul. 3/II. desno.	Kupim Kleparske stroje, rabljene, kupim. Ponudbe na upravo lista pod »Stroji«.	Pravi tržiški bičevalnik iz koprivevega lesa, razne vrste pripravljene g. trgovcem v vsaki množini po konkurenčni ceni prva tovarna bičevalkov Amos Novak, Brezovica pri Ljubljani.
Ročni vozček, popolnoma nov, na štirih kolesih, za težo 200 - 300 kg, močno kovano se prodaja. Naslov v upravi lista.	Naznanjam, da sem prevzel glavno zastopstvo in samoprodajo premoga iz premogokopa Trobnidol pri Laškem, ki proizvajajo 7.100-7.900 kalorijni premog. Ta premog je eden najbolj čist, kar se jih pri nas proizvajajo. Premog je čist, brez vsakršnih primesi. Dobavljam promptno in po originalnih rudniških cenah. Preuzamem pa tudi dobave iz vseh ostalih rudnikov v Sloveniji. Za cenj. naročila se priporoča: DOMINIK ČEBIN trgovina s premogom LJUBLJANA, Wolfova ul. 1/II. 	Kam? „Na Osoje“ kjer se toči dobro vino. Za blaginje 2 igršči na razpolago in nove krogle.	Mali oglasi imajo uspeh.

Ruski avtorji v prevodih

izdaje Zvezne knjigarne:

Splošna knjižnica:

Št.	V. M. Garšin:	Nadežda Nikolajevna, roman, poslov. U. Zun,	broš.	vez.
112 str.			Din 10—	Din 15—
22.	L. N. Tolstoj:	Kreutzerjeva sonata, roman, poslovenil Fran Pogačnik, 136 str.	14—	20—
26.	L. Andrejev:	Crne maske, drama, poslovenil Josip Vidmar, 82 str.	12—	17—
in Andrejev:	Gaudamus, komedija, poslovenil Dr. Jože Glonar		10—	
Azov in Teffi:	Humoreske		8—	
L. N. Tolstoj:	Spoved		10—	
Puškin:	Pikova dama, novela		4—	